

Επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στη μουσειακή εκπαίδευση

Αντωνία Παπαδάκη

Σχολική Σύμβουλος Φιλολόγων Πέλλας

toniapap@otenet.gr

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην εισήγηση παρουσιάζονται οι επιμορφωτικές δράσεις που σχεδιάστηκαν και υλοποιήθηκαν από τη Σχολική Σύμβουλο Φιλολόγων Πέλλας στο πλαίσιο ενός δικτύου μουσειακής εκπαίδευσης εκπαιδευτικών, το οποίο δημιουργήθηκε στη Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Πέλλας κατά την εφαρμογή ενός ευρωπαϊκού προγράμματος Regio με θέμα τη μουσειακή εκπαίδευση. Στόχος των επιμορφωτικών δράσεων ήταν η δημιουργική σύνδεση σχολείου και μουσείου και η ανάδειξη του μουσείου ως εργαλείου ανάπτυξης κριτικής σκέψης των μαθητών και απόκτησης δεξιοτήτων για την ανάγνωση των προϊόντων του υλικού πολιτισμού και τη διερεύνηση του περιβάλλοντος, ενώ ταυτόχρονα μέσω των μουσειοπαιδαγωγικών προγραμμάτων οι μαθητές μπορούν να ενεργοποιηθούν και να ασκηθούν σε νέους τρόπους απόκτησης της γνώσης αλλά και να ψυχαγωγηθούν και να επικοινωνήσουν. Κοινό ζητούμενο των μουσείων και των σχολείων μέσα από αυτήν τη συνεργασία είναι πώς μπορούν τα μουσεία να συμβάλουν στην αυτοβελτίωση, στην ενίσχυση του εαυτού μας και στην αυτορύθμιση με απώτερο στόχο τον σεβασμό της πολιτιστικής μας κληρονομιάς. Οι επιμορφωτικές δράσεις που πραγματοποιήθηκαν απευθύνονταν στους εκπαιδευτικούς όλων των ειδικοτήτων, ώστε να καταστούν οι ίδιοι ικανοί να σχεδιάσουν και να υλοποιήσουν παρόμοια εκπαιδευτικά προγράμματα για τους μαθητές.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: *Επιμόρφωση των εκπαιδευτικών*

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: *περιβαλλοντική εκπαίδευση, αειφορία, μουσειακή αγωγή, βιωματική προσέγγιση, ενεργητική συμμετοχή, επαγγελματική ανάπτυξη*

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Πρωταρχικός σκοπός της δημόσιας εκπαίδευσης είναι η προετοιμασία των μαθητών για μια συμμετοχική πλουραλιστική δημοκρατία, η οποία προϋποθέτει τη δημιουργία ενεργών και σκεπτόμενων πολιτών που μπορούν να κρίνουν, αλλά και να λαμβάνουν μέρος στη λήψη αποφάσεων με μια ευρεία αντίληψη της ανθρωπότητας και δυνατότητα συζήτησης για το συλλογικό αγαθό. Επομένως, οι μαθητές θα πρέπει να αποκτήσουν τις κατάλληλες γνωστικές, συναισθηματικές και κοινωνικές δεξιότητες για την επίτευξη αυτού του στόχου.

Η ένταξη της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης στο εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας (Ν.1892/90) υπηρετεί αυτόν τον σκοπό, καθώς επιδιώκεται οι μαθητές να αποκτήσουν μια οικολογική συνείδηση, που αφορά όχι μόνο τη σχέση του ανθρώπου με τη φύση αλλά και τη σχέση του με το κοινωνικό και πολιτιστικό περιβάλλον, να ευαισθητοποιηθούν για τα προβλήματα και να δραστηριοποιηθούν, ώστε να

συμβάλουν στην γενικότερη προσπάθεια για την επίλυσή τους αλλά και στη διασφάλιση συνθηκών αειφόρου ανάπτυξης.

Στο πλαίσιο αυτό, ολοένα και περισσότερα σχολεία συνεργάζονται με τα μουσεία και με τους μουσειοπαιδαγωγούς, προκειμένου οι μαθητές να ενεργοποιηθούν μέσα στο μουσείο, να ασκηθούν σε τρόπους απόκτησης της γνώσης και να νοηματοδοτήσουν τον κόσμο που τους περιβάλλει. Κοινό ζητούμενο των μουσείων και των σχολείων μέσα από αυτήν τη συνεργασία είναι πώς μπορούν τα μουσεία να συμβάλουν στην αυτοβελτίωση, στην ενίσχυση του εαυτού μας και στην αυτορρύθμιση αλλά και στη δημιουργία υπεύθυνων πολιτών με ισχυρό αίσθημα ευθύνης και αλληλεγγύης μεταξύ των ατόμων, ώστε μέσα από τη συλλογική δράση να διασφαλιστεί η ποιότητα του περιβάλλοντος και η ποιότητα ζωής.

Προς την κατεύθυνση αυτή μπορούν να λειτουργήσουν θετικά οι εκπαιδευτικοί, που είναι και ο καθοριστικός παράγοντας στην εκπαιδευτική διαδικασία, αρκεί να έχουν την κατάρτιση και τη βούληση για να αξιοποιήσουν το μουσείο ως χώρο μάθησης και ανάπτυξης δεξιοτήτων.

ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΟΥΣΕΙΑΚΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΑΕΙΦΟΡΙΑΣ

Η μουσειακή και η περιβαλλοντική εκπαίδευση συνδέονται λόγω της διεύρυνσης των όρων τις τελευταίες δεκαετίες και της ολιστικής προσέγγισης του περιβάλλοντος.

Σύμφωνα με τα άρθρα του καταστατικού του Διεθνούς Συμβουλίου των Μουσείων ICOM (1989) ως μουσείο θεωρείται κάθε μορφή δομημένου ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, όπου αποτυπώνεται η ανθρώπινη παρουσία, καθώς και κάθε μορφή φυσικού περιβάλλοντος που επηρεάζει και επηρεάζεται από την ανθρώπινη δράση. Το μουσείο ως έννοια διευρύνεται και περιλαμβάνει όλα τα είδη των μουσείων, τους χώρους πολιτισμικής αναφοράς, τους αρχαιολογικούς χώρους, τους ιστορικούς τόπους και τα μνημεία, τους εκθεσιακούς χώρους σε βιβλιοθήκες και αρχεία, τους ζωολογικούς και βοτανικούς κήπους, τα ενυδρεία, τα περιβαλλοντικά πάρκα, τα επιστημονικά κέντρα και τα πλανητάρια αλλά και γενικότερα τα μουσειοποιημένα περιβάλλοντα. Η έννοια του μουσειοποιημένου περιβάλλοντος συνδέεται με την ύπαρξη ενός χώρου που προσφέρει τρισδιάστατες εμπειρίες για τις αισθήσεις, τόσο μέσα από τα μουσειακά αντικείμενα όσο και μέσα από όλα τα άλλα στοιχεία που τα συνοδεύουν, δηλαδή τις αρχιτεκτονικές ρυθμίσεις, τα ερμηνευτικά βοηθήματα, τα κατασκευασμένα εκθέματα, τις εφαρμογές πολυμέσων κ.λπ. (Νικονάνου, 2010).

Βασικό χαρακτηριστικό του σύγχρονου μουσείου είναι ότι αναπτύσσει συνειδητή επικοινωνιακή πολιτική (Τζιαφέρη, 2005). Η επικοινωνία αυτή συνίσταται «στη μετάδοση πληροφοριών, μηνυμάτων και εμπειριών με σαφή, αποτελεσματικό και ευχάριστο τρόπο σε διαφορετικές κοινωνικές ομάδες και άτομα με ποικίλες προσδοκίες, αναζητήσεις και ενδιαφέροντα» (Μούλιου & Μπούνια, 1999). Σύμφωνα με τον μουσειολόγο Cameron στην εποχή μας το μουσείο «από ναός για τη μετάδοση ιερών γνώσεων στις παθητικές μάζες μετατρέπεται σε forum ζωντανών διαβουλεύσεων και αλληλεπιδράσεων». Η νέα μουσειολογία βασίζεται στην ιδέα ότι το μουσείο έχει έναν εκπαιδευτικό ρόλο να παίζει στην κοινωνική ανάπτυξη και αυτό που ενδιαφέρει είναι όχι πώς γίνονται τα πράγματα εντός του μουσείου, αλλά πώς λειτουργούν σε σχέση

με τον επισκέπτη. Γι' αυτό και τα μουσεία έχουν προχωρήσει στον σχεδιασμό εκπαιδευτικών προγραμμάτων.

Πρωταρχικός στόχος κάθε μουσειοπαιδαγωγικού σχεδιασμού δεν είναι η μετάδοση γνώσεων, αλλά η απόκτηση εμπειριών. Οι επιλογές που αφορούν τα περιεχόμενα και τις διαδικασίες προσέγγισης στοχεύουν στην προώθηση της ενεργητικής στάσης των επισκεπτών κατά την εκπαιδευτική διαδικασία, στην παροχή δυνατοτήτων βιωματικής προσέγγισης των μουσειακών αντικειμένων με τη συμμετοχή των αισθήσεων και στη διευκόλυνση της επικοινωνίας με τους εμπυχωτές και τα άλλα μέλη της ομάδας. Οι δραστηριότητες δεν πρέπει να αφορούν μόνο τον γνωστικό τομέα, αλλά να εμπλέκουν συνολικά το άτομο και να παρέχουν δυνατότητες διαφορετικών προσεγγίσεων (Παπαδάκη, 2014). Ακόμη, επειδή το μουσείο είναι ένας χώρος μη τυπικής μάθησης, οι εκπαιδευτικές διαδικασίες δεν πρέπει να προσανατολίζονται στα χαρακτηριστικά της σχολικής εκπαίδευσης, αλλά να στοχεύουν στη σύνδεση της μάθησης με την ψυχαγωγία και την απόκτηση θετικών εμπειριών (Νικονάνου, 2010). Τα εκπαιδευτικά προγράμματα ενός μουσείου μπορούν να βοηθήσουν τους εφήβους :

- Να αντιληφθούν τον εαυτό τους ως άτομα
- Να κοινωνικοποιηθούν
- Να μάθουν να συνεργάζονται και να λειτουργούν στο πλαίσιο μιας ομάδας
- Να αποκτήσουν τα εργαλεία σκέψης και κατανόησης του κόσμου που τους περιβάλλει
- Να ασκήσουν την παρατηρητικότητα, τη μνήμη και τη φαντασία τους μέσα από δημιουργικές δραστηριότητες.
- Να καλλιεργηθούν πνευματικές δεξιότητες, όπως είναι η *ερμηνεία* και η *επέκταση*.
- Να κάνουν υποθέσεις, συγκρίσεις, εκτιμήσεις και να παραγάγουν κείμενα γραπτού και προφορικού λόγου.
- Να εκφραστούν και να δημιουργήσουν (Jensen, 2004)

Επομένως, αναδεικνύεται το μουσείο ως ένα παιδαγωγικό εργαλείο και χώρος μάθησης, όπου διευκολύνεται η διαγενεαλογική επικοινωνία και η ενεργός συμμετοχή των πολιτών στη διατήρηση του πολιτιστικού περιβάλλοντος, καθώς και η συνεργασία όλων για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής. Αυτή είναι και η γέφυρα που ενώνει τη μουσειακή με την περιβαλλοντική εκπαίδευση.

Σύμφωνα με το άρθρο 2 του Νόμου Πλαισίου 1650/1986 που αφορά την προστασία του περιβάλλοντος, ως περιβάλλον νοείται το σύνολο των φυσικών και ανθρωπογενών παραγόντων και στοιχείων που βρίσκονται σε αλληλεπίδραση και επηρεάζουν την οικολογική ισορροπία, την ποιότητα ζωής, την υγεία των κατοίκων, την ιστορική και πολιτιστική παράδοση και τις αισθητικές αξίες. Η περιβαλλοντική εκπαίδευση επιδιώκει την έγερση του ενδιαφέροντος για τις ιδιαιτερότητες της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς του τοπικού περιβάλλοντος και την ανάπτυξη ικανοτήτων στον σχεδιασμό συγκεκριμένων δράσεων προς την κατεύθυνση της αειφόρου ανάπτυξης. Σύμφωνα με τη διακήρυξη της Βόννης το 2009 για μια αειφόρο ανάπτυξη η εκπαίδευση πρέπει να προωθεί πρότυπα ζωής βασισμένα στην οικονομική και κοινωνική δικαιοσύνη, στην οικολογική ακεραιότητα και στην αειφόρο ευημερία καθώς και στην καλλιέργεια αξιών, οι οποίες θα διασφαλίζουν την κοινωνική συνοχή, τη δημοκρατία και τη συλλογική δράση. Σ' αυτό το πλαίσιο μια εκπαιδευτική πολιτική για την περιβαλλοντική εκπαίδευση επιδιώκει:

- τη διαμόρφωση περιβαλλοντικά εγγράμματων πολιτών, οι οποίοι πέρα από την απόκτηση γνώσεων θα αποκτήσουν δεξιότητες και στάσεις που θα τους καταστήσουν ικανούς να μετέχουν σε δράσεις περιβαλλοντικού χαρακτήρα,
- την ανάπτυξη του αισθήματος της προσωπικής και συλλογικής ευθύνης για την προστασία του περιβάλλοντος και τη διασφάλιση βιώσιμων συνθηκών ζωής,
- την ανάπτυξη εκπαιδευτικών διαδικασιών μέσα από τις οποίες θα ευνοείται η σφαιρική, συστηματική και διαθεματική προσέγγιση των περιβαλλοντικών θεμάτων
- την επαρκή κατάρτιση των εκπαιδευτικών ώστε να είναι έτοιμοι να αναλάβουν πρωτοβουλίες για την προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης στις σχολικές τους μονάδες.

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

Η επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών, ως μια δυναμική διαδικασία ανάπτυξης των εκπαιδευτικών μέσα από την ανάπτυξη γνώσεων και δεξιοτήτων και προσαρμογής στο περιβάλλον, είναι καθοριστικός παράγοντας της ποιότητας του εκπαιδευτικού έργου. Οι εκπαιδευτικοί μέσα από τη συμμετοχή τους σε τυπικές και άτυπες μορφές μάθησης μετασηματίζουν συνεχώς την πρακτική τους (Mezirow, 2000). Με τη συμμετοχή τους σε επιμορφωτικές δράσεις μπορούν να αναπτύξουν ένα αναστοχαστικό μοντέλο προσέγγισης της διδασκαλίας, το οποίο θα συμβάλει στην αναθεώρηση κυρίαρχων πρακτικών, παραδοχών και κριτηρίων, όπως είναι η αυθεντία του εκπαιδευτικού και η ταύτιση της μόρφωσης με το μυαλό που συσσωρεύει γνώσεις. Απώτερος στόχος είναι, αφενός, η αυτοδιόρθωση και η αυτοβελτίωση και, αφετέρου, η υιοθέτηση παραδοχών ότι η εκπαίδευση είναι το αποτέλεσμα συμμετοχής σε μια κοινότητα διερεύνησης και ότι οι μαθητές είναι άτομα και αυτά με αναστοχαστική διάθεση, λογική και κριτικό πνεύμα, ενώ η εκπαιδευτική διαδικασία εστιάζεται στην κατανόηση σχέσεων εντός και μεταξύ των αντικειμένων που διερευνώνται (Lipmann, 2003).

Η αναστοχαστική σκέψη περιλαμβάνει τη συνεχή σκέψη, τη μεταγνωστική, την αυτοδιορθωτική και όλες εκείνες τις μορφές που συνιστούν στοχασμό πάνω στη μεθοδολογία ταυτόχρονα με την εξέταση του ίδιου του αντικειμένου. Αυτή η διαδικασία μπορεί να οδηγήσει σε μια αλλαγή της μορφωτικής σχέσης εκπαιδευτικού-μαθητή, ώστε ο εκπαιδευτικός να διδάσκει λιγότερο και περισσότερο να παρακινεί τους μαθητές στη σύλληψη της ουσίας των πραγμάτων, στην αναζήτηση και την έρευνα, να διευκολύνει τη μαθησιακή διαδικασία, να εμπνέει και ταυτόχρονα να αυτοαναιρείται χάριν της επιδιωκόμενης αυτονομίας και υπευθυνότητας του μαθητή (Postic, 1998). Σημαντικό βήμα για την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών είναι η δημιουργία ανοικτού επικοινωνιακού κλίματος μέσα στους εκπαιδευτικούς οργανισμούς και η σύνδεσή τους με την τοπική κοινωνία.

Ο ΣΧΟΛΙΚΟΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ ΩΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΗΣ

Σύμφωνα με τις διατάξεις του ιδρυτικού νόμου του θεσμού του σχολικού συμβούλου η φύση του έργου του προσδιορίζεται ως επιστημονική και παιδαγωγική καθοδήγηση των διδασκόντων (Ν. 1304/82), ενώ επισημαίνεται και ο επιμορφωτικός ρόλος του. Όπως αναφέρεται και στο ΦΕΚ 1340/16-10-2002, ο σχολικός σύμβουλος είναι επιμορφωτής των εκπαιδευτικών και μπορεί να αναλάβει ο ίδιος πρωτοβουλίες

επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών του κλάδου του στην περιοχή ευθύνης του. Αλλά και ως σύμβουλος γενικής παιδαγωγικής ευθύνης συγκεκριμένων σχολείων μπορεί να αναλάβει πρωτοβουλίες για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών άλλων κλάδων σε θέματα που αφορούν την παιδαγωγική. Οι σχολικοί σύμβουλοι βοηθούν τους εκπαιδευτικούς και τους ενθαρρύνουν να αναπτύσσουν πρωτοβουλίες για την αντιμετώπιση επιμέρους προβλημάτων του σχολικού έργου, για τον εμπλουτισμό της σχολικής ζωής και την αναβάθμιση της ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης. Επισκέπτονται τα σχολεία της δικαιοδοσίας τους, συζητούν τα ιδιαίτερα προβλήματα, παρέχουν τις απαραίτητες οδηγίες και υποδείξεις και ενισχύουν νέες πρωτοβουλίες, συγκαλούν τους εκπαιδευτικούς της περιοχής σε συσκέψεις και οργανώνουν ενημερωτικά σεμινάρια, εκτός του ωραρίου διδασκαλίας τους για σύγχρονα επιστημονικά, παιδαγωγικά και διδακτικά θέματα. Σύμφωνα, λοιπόν, με το ισχύον νομικό πλαίσιο του θεσμού ανάμεσα στους στόχους άσκησης του έργου του σχολικού συμβούλου είναι η παροχή επιστημονικής και παιδαγωγικής στήριξης και βοήθειας προς τους διδάσκοντες, η επαγγελματική ανάπτυξη του διδακτικού προσωπικού και η προσαρμογή του στις απαιτήσεις της σύγχρονης παιδαγωγικής πράξης (Γιοκαρίνης, 2000).

ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕ ΘΕΜΑ ΤΗ ΜΟΥΣΕΙΑΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Η αντίληψη για τα οφέλη που μπορούν να προκύψουν για την εκπαιδευτική διαδικασία από τη συνεργασία σχολείου και μουσείου σε συνδυασμό με την ίδρυση του νέου Αρχαιολογικού Μουσείου Πέλλας ήταν οι λόγοι που οδήγησαν στον σχεδιασμό επιμορφωτικών δράσεων με θέμα τη μουσειακή εκπαίδευση. Αφορμή αποτέλεσε η υλοποίηση ενός ευρωπαϊκού προγράμματος Regio με το ίδιο θέμα που ανέλαβε η Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Πέλλας σε συνεργασία με φορείς στο Bari της Ιταλίας τη διετία 2011-2013 και στο οποίο εντάχθηκαν αυτές οι επιμορφωτικές δράσεις. Στόχος του εγχειρήματος ήταν η εξοικείωση των εκπαιδευτικών με τον χώρο του μουσείου ως χώρου μάθησης και ψυχαγωγίας για τους μαθητές και ως περιβάλλοντος μέσα στο οποίο οι μαθητές μπορούν να αποκτήσουν πολλές εμπειρίες σχετικές με την καθημερινή τους ζωή έτσι, ώστε όταν ένα μουσείο επιλέγεται ως χώρος επίσκεψης, η επίσκεψη αυτή να αποκτά ενδιαφέρον για τους μαθητές και να μην προκαλεί ανία. Για την επίτευξη του στόχου αυτού επιδιώχθηκε η άσκηση των εκπαιδευτικών στον σχεδιασμό εκπαιδευτικών δράσεων στις οποίες θα υπήρχε στενή σύνδεση των αντικειμένων του μουσείου Πέλλας με το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών. Ομάδα στόχου ήταν εκπαιδευτικοί όλων των ειδικοτήτων, οι οποίοι έδειχναν ενδιαφέρον για το θέμα.

Πρώτη φάση του προγράμματος: ενημέρωση και προετοιμασία για την επίσκεψη στο Μουσείο Πέλλας

Αρχικά, έγινε μια συνάντηση με τους εκπαιδευτικούς κατά την οποία παρουσιάστηκε το θεωρητικό πλαίσιο για τη μουσειακή εκπαίδευση και πραγματοποιήθηκε σε μορφή εργαστηρίου σε αίθουσα πληροφορικής η φάση της προετοιμασίας των μαθητών, προκειμένου να επισκεφτούν ένα μουσείο, και στη συγκεκριμένη περίπτωση το Μουσείο Πέλλας. Οι εκπαιδευτικοί εργάστηκαν σε ομάδες πάνω σε φύλλα εργασίας τα οποία αφορούσαν τη γεωγραφική θέση της Πέλλας, την Αρχαία Πέλλα, την ίδρυση του Μουσείου και τη σχέση του με τον περιβάλλοντα χώρο, τα ανασκαφικά ευρήματα και τα εκθέματα του μουσείου, προσπαθώντας να σχηματίσουν μια εικόνα για την περιοχή και το μουσείο.

Δεύτερη φάση: διαμόρφωση ενός πρότζεκτ

Ως θέμα του μουσειοπαιδαγωγικού προγράμματος επιλέχθηκε η Διατροφή των κατοίκων της Αρχαίας Πέλλας. Προηγήθηκε μια συνάντηση κατά την οποία οι εκπαιδευτικοί εργάστηκαν σε ομάδες πάνω σε κείμενα της αρχαίας ελληνικής γραμματείας για τη διατροφή των αρχαίων Μακεδόνων, στα οποία είχαμε αναφορές των αγαθών που κατανάλωναν αλλά και των σκευών που χρησιμοποιούσαν για τη βρώση, την πόση, την παρασκευή και την αποθήκευση τροφίμων. Οι εκπαιδευτικοί παρακολούθησαν και μια παρουσίαση από τη σχολική σύμβουλο για τη διατροφή, τα συμπόσια, την τελετουργία του φαγητού και τα είδη των σκευών που χρησιμοποιούνταν στην αρχαιότητα. Στη συνέχεια δόθηκε σε κάθε ομάδα μια συνταγή μαγειρικής σύμφωνα με τα κείμενα της αρχαίας ελληνικής γραμματείας με την υποχρέωση όλα τα μέλη της ομάδας να παρασκευάσουν το φαγητό και να το παρουσιάσουν στην επόμενη φάση της επίσκεψης στο μουσείο. Μια εβδομάδα αργότερα πραγματοποιήθηκε επίσκεψη στο χώρο του Μουσείου Πέλλας. Μετά από μια σύντομη ξενάγηση στο χώρο που είχε αναλάβει η φιλόλογος Κατερίνα Ευσταθίου, απόφοιτος του Τμήματος Αρχαιολογίας και μέλος του δικτύου της μουσειακής εκπαίδευσης, οι εκπαιδευτικοί εργάστηκαν σε ομάδες εντός του μουσείου πάνω σε φύλλα εργασίας που είχαν σχεδιαστεί ειδικά για το θέμα της διατροφής. Κάθε ομάδα είχε μια συγκεκριμένη αποστολή εντός του μουσείου. Οι εκπαιδευτικοί ήταν χωρισμένοι σε οινοχόους, μαγείρους, αρχαιολόγους, υπηρέτες για σερβίρισμα και αποθηκάρους, ενώ μια ομάδα έπρεπε να πάει για ψώνια στην αρχαία αγορά. Κάθε ομάδα είχε ένα φύλλο εργασίας με ένα υποθετικό σενάριο και μέσα σε συγκεκριμένο χρόνο έπρεπε να εκτελέσει την αποστολή της.

Μετά την παρουσίαση των εργασιών όλων των ομάδων μεταβήκαμε στα Γιαννιτσά, σε εργαστήριο κεραμικής, όπου οι εκπαιδευτικοί παρουσίασαν τα φαγητά που ετοίμασαν με βάση τις αρχαίες συνταγές και γευμάτισαν. Ακολούθησε εργαστήριο κεραμικής από την κεραμίστρια Αγγελική Παπαδοπούλου με θέμα «Διατροφή και σκεύος» κατά το οποίο οι εκπαιδευτικοί δοκίμασαν τη χρήση του κεραμικού τροχού για να κατασκευάσουν οι ίδιοι το δικό τους σκεύος, ενώ άλλοι προσπάθησαν να φτιάξουν το δικό τους σκεύος χωρίς τον τροχό. Μετά την ολοκλήρωση των δράσεων σ' αυτό το πρότζεκτ οι εκπαιδευτικοί αξιολόγησαν το πρόγραμμα και, μάλιστα, όλοι οι εκπαιδευτικοί το χαρακτήρισαν ως πολύ καλό και πρότειναν οι δράσεις να συνεχιστούν.

Τρίτη φάση: η τέχνη του ψηφιδωτού

Η Αρχαία Πέλλα είναι γνωστή για τα περίφημα ψηφιδωτά της. Αυτός ήταν και ο λόγος που επιλέχθηκε ως δράση η προσέγγιση της τέχνης του ψηφιδωτού. Και στην περίπτωση αυτή προηγήθηκε μια συνάντηση με τους εκπαιδευτικούς για μια εισαγωγή στην τέχνη του ψηφιδωτού από τη σχολική σύμβουλο, ενώ την ίδια μέρα πραγματοποιήθηκε μια επίσκεψη στο εργαστήριο του συντηρητή ψηφιδωτών Θωμά Μπογοΐτη στην Έδεσσα. Εκεί δόθηκε η ευκαιρία στους εκπαιδευτικούς να μάθουν για τους τρόπους κατασκευής και συντήρησης των ψηφιδωτών καθώς και για τα εργαλεία και τα ποικίλα υλικά που χρησιμοποιούνταν. Στο πλαίσιο αυτής της φάσης πραγματοποιήθηκε μια δεύτερη συνάντηση, η οποία έγινε στο εργαστήριο ψηφιδωτών της Πετρίνας Βάσου και όπου όλοι οι εκπαιδευτικοί υπό την καθοδήγηση της καλλιτέχνιδος έφτιαζαν το δικό τους ψηφιδωτό από μικρές πέτρες, το οποίο πήραν μαζί τους.

Πιλοτική εφαρμογή του προγράμματος σε μαθητές

Το πρόγραμμα αυτό εφάρμοσε η σχολική σύμβουλος σε συνεργασία με εκπαιδευτικούς στο 1^ο Γυμνάσιο Αριδαίας, προκειμένου να δούμε στην πράξη την αλλαγή στάσης των μαθητών στο χώρο ενός μουσείου. Το πρόγραμμα αφορούσε τη διατροφή και έγιναν όλες οι φάσεις του προγράμματος, όπως στους εκπαιδευτικούς, το οποίο συνδέθηκε με το μάθημα της Ιστορίας στην Α τάξη Γυμνασίου. Η σχολική σύμβουλος προετοίμασε τους μαθητές για την επίσκεψη και τις δράσεις που θα ακολουθούσαν διδάσκοντας στο μάθημα της Ιστορίας και αξιοποιώντας τα αντίστοιχα κεφάλαια από τη διδακτέα ύλη του διδακτικού εγχειριδίου, αλλά και εργαζόμενοι στο εργαστήριο πληροφορικής, προκειμένου οι μαθητές να αντλήσουν στοιχεία για το μουσείο και τον περιβάλλοντα χώρο του. Στη συνέχεια, έγινε η επίσκεψη στο Μουσείο και οι μαθητές εργάστηκαν με τον ίδιο τρόπο που εργάστηκαν και οι εκπαιδευτικοί. Από την αξιολόγηση του προγράμματος αυτού φάνηκε ότι οι μαθητές εργάστηκαν με συνέπεια και υπευθυνότητα μέσα στο μουσείο, τους φάνηκε ενδιαφέρουσα όλη η διαδικασία, όμως τη χαρακτήρισαν «παράξενη», γιατί δεν είχαν εξοικειωθεί με τέτοιες μεθόδους.

Εκπαιδευτικό υλικό στο πλαίσιο του προγράμματος

Στους εκπαιδευτικούς δόθηκε ως υλικό ένα σώμα φύλλων εργασίας που αφορούσε όλα τα εκθέματα του μουσείου Πέλλας και όλους τους τομείς της καθημερινής ζωής των κατοίκων της Αρχαίας Πέλλας, όπως είναι η ενδυμασία, οι κομμώσεις, η διατροφή, τα επαγγέλματα, η θρησκεία, ο θάνατος κ.α.. Τα φύλλα αυτά σχεδιάστηκαν από τη σχολική σύμβουλο φιλολόγων και τη φιλόλογο Βασιλική Σταρδέλη, απόφοιτο του Τμήματος Αρχαιολογίας, ως βάση για τον σχεδιασμό μουσειοπαιδαγωγικών προγραμμάτων από τους εκπαιδευτικούς, οι οποίοι μπορούν να αντλήσουν ιδέες και να διαμορφώσουν τα δικά τους φύλλα εργασίας. Παράλληλα, η Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Πέλλας ενσωμάτωσε αυτό το υλικό σε μια μουσειοβαλίτσα που ετοίμασε για την προώθηση της μουσειακής εκπαίδευσης με τίτλο «Ταξίδι στην Αρχαία Πέλλα» και η οποία θα κυκλοφορήσει σε όλα τα σχολεία ως εργαλείο αξιοποίησης για το θέμα αυτό.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Τα μουσεία είναι ένα εργαλείο που μπορούν να αξιοποιηθούν στην εκπαίδευση, αρκεί να υπάρξει ο απαραίτητος σχεδιασμός από την πλευρά του σχολείου και η βούληση για αξιοποίηση του περιβάλλοντα χώρου του. Μέσω των εκπαιδευτικών προγραμμάτων είτε αυτά σχεδιάζονται από μουσειοπαιδαγωγούς είτε από τους εκπαιδευτικούς επιδιώκεται η εξοικείωση των παιδιών με το μουσείο ως θεσμό και ως συγκεκριμένο χώρο με τα αντικείμενά του, η ψυχαγωγία, η ενεργητική μάθηση, η επανάληψη της επίσκεψης και η αλλαγή στάσης απέναντι στα μνημεία του κοινωνικού και φυσικού περιβάλλοντος. Σύμφωνα με τον MacBeath η επιτυχία των σχολείων μπορεί να εκτιμηθεί με βάση την ποιότητα των εμπειριών που προσφέρουν στους μαθητές τους, την ικανότητά τους να παρέχουν υποστήριξη και ευκαιρίες ανάπτυξης (MacBeath, 2001).

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ευχαριστώ θερμά για τη συνεργασία τους στις δράσεις αυτές τις συναδέλφους Βασιλική Σταρδέλη, Κατερίνα Ευσταθίου, Μελίνα Αλμπάνη και Μαρία Κιουζέπη, τους συνεργάτες Θωμά Μπογοΐτση, Αγγελική Παπαδοπούλου και Πετρίνα Βάσου, τη Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Πέλλας και όλους τους εκπαιδευτικούς που συμμετείχαν στο πρόγραμμα αυτό.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Γιοκαρίνης Κ. Ν. (2000). *Ο Σχολικός Σύμβουλος*. Αθήνα: Γρηγόρη.
- Jensen N. (2004). Children, teenagers and adults in museums developmental perspective. Στο: Hooper-Greenhill E. : *The educational role of the museum*. London & New York: Routledge, 110-118.
- Lipmann M. (2003). *Η σκέψη στην εκπαίδευση*. Μετφ. Γιώργος Σαλαμάς. Αθήνα: Πατάκης.
- MacBeath J. (2001). *Η αυτοαξιολόγηση στο σχολείο. Ουτοπία και πράξη*. Μετφ. Χρίστος Δούκας-Ζωή Πολυμεροπούλου. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Mezirow J. D. & Associates (2000). *Learning as Transformation*. San Fransisco : Jossey-Bass.
- Μούλιου Μ. & Α. Μπούνια (1999). Μουσείο και Επικοινωνία. *Αρχαιολογία και Τέχνες* 72,σ.42.
- Νικονάνου Ν. (2010). *Μουσειοπαιδαγωγική. Από τη θεωρία στην πράξη*. Αθήνα: Πατάκης.
- Παπαδάκη Α. (2014). *Μουσειακή και σχολική εκπαίδευση*. Πέλλα: Δ.Δ.Ε. Πέλλας.
- Postic M. (1998). *Η μορφωτική σχέση*. Μετφ. Δ. Χ. Τουλούπης. Αθήνα: Gutenberg.
- Τζιαφέρη Σ. Γ. (2005). *Το σύγχρονο μουσείο στην ελληνική εκπαίδευση μέσα από το παράδειγμα των Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων*. Θεσσαλονίκη: Αδελφοί Κυριακίδη.